

ka, Bo Frid, föreslog att jag skulle läsa Lennox bok, som gett mig mycket att tänka vidare på.

McGrath ger i sin bok en god översikt av den nya ateismen, dess bakgrund, främsta representanter och vidare utveckling. Han delar upp debatten i fyra teman:

the rationality of faith, the relation of religion and science, the possible links between faith and violence and the place of religion in Western society. For many years these matters had been seen as uninteresting and irrelevant. But not now. (s. viii)

McGrath visar att det finns många olika tolkningar av vad man kan mena med ett "förnuftigt" resonemang. För att understryka rationalitetens begränsningar hänvisar han till Kurt Gödels berömda teorem gällande matematikens bristande fullständighet och det omöjliga i att bevisa dess konsistens. Även Lennox kommer flera gånger in på Gödels upptäckter.

I det sjunde och sista kapitlet "God won't go away: beyond the New Atheism" skriver McGrath:

The ironic fact is that New Atheist anger at the persistence of faith has inadvertently stirred huge interest in the whole God question. It's made people want to reflect on the other side of the story . . . (s. 98)

Debatten om Guds existens, universums och livets uppkomst lär fortsätta, men skall man tro McGrath har de nya ateisterna tappat lite av sin ursprungliga entusiasm och istället för att rikta all sin energi mot att finna goda skäl att inte tro på existensen av en Intelligent Designer, ägnar de sig åt att kritisera varandra för att vara alltför försonligt inställda till de troende. Förhoppningsvis kommer de på mera kreativa metoder att sprida sitt evangelium om att universums existens inte tarvar en förklaring.

Under "Further reading" ger McGrath en lista på böcker som är av stort intresse för den som vill sätta sig in i debatten om den nya ateismen och de nya apologeterna, som verkar stå på kö för att kunna vittna om hur nya vetenskapliga upptäckter ger stöd för de frommaste föreställningarna. Boken saknar tyvärr ett index.

Stefan Andersson
FD, Lund

AVHANDLINGSRESUMÉER

Hanna Källström, Lunds universitet, *Domkyrkan som andaktsmiljö under senmedeltiden: Linköping och Lund* (Skellefteå: Artos, 2011), 367 sid.

Den här doktorsavhandlingen i praktisk teologi behandlar katedralens funktion som andaktsmiljö för

lekmännen under senmedeltiden utifrån nyckelorden platser, tidpunkter, föremål och bildmotiv. Således spelar kyrkorummets gestaltning en viktig roll. För att förstå en byggnad är det av vikt att studera dess uppbyggnad och utformning i relation till dess funktion. De medeltida katedralerna innehöll en ansevärd mängd kapell, altaren, bildframställningar och andra typer av föremål, och studiet av dessa i relation till lekmännens andakter bidrar med ytterligare en dimension till förståelsen av katedralens olika funktioner. De senmedeltida domkyrkointeriörerna i Linköping och Lund rekonstrueras delvis och relateras till lekmännens rörelser och fromhetsövningar i respektive kyrkorum. Vidare kartläggs och analyseras andakternas teologiska innebörd för att ge en mer heltäckande bild av lekmännens fromhetsliv. Källmaterialet består främst av avlatsbrev, då dessa är en av våra viktigaste källor till kunskap om det senmedeltida andaktslivet.

Cecilia Melder, Uppsala universitet, *Vilsenhetens epidemiologi* (Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2011)

(Avhandlingen finns som elektronisk publikation: URL=<<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:371919>>)

Den existentiella dimensionen av hälsa har fått stor uppmärksamhet inom forskningen under de senaste tjugo åren. Internationellt efterlyses utveckling av teorier och metoder inom området och svensk forskning saknas inom detta fält. Studien genomfördes för att besvara frågan: Hur påverkar den existentiella dimensionen av hälsa, i form av människors möjlighet att skapa och vidmakthålla ett fungerande meningsskapande system, individernas självskattade hälsa och välbefinnande?

I denna explorativa studie visar resultaten från både enkäter och intervjuer att personer med hög grad av existentiell hälsa uppger högre grad av självskattad hälsa, den fysiska, psykiska, sociala och livsmiljörelaterade sammantaget, än personer med lägre grad av existentiell hälsa. Likaså finns ett samband mellan existentiell hälsa och den sammantagna skattningen av hur personerna mår och hur nöjda de är med sin hälsa.

I avhandlingen presenteras metoder och en modell för hur hälsa kan utvecklas och vidmakthållas. Likaså presenteras strategier för utvecklingen av en existentiell folkhälsointervention för hälso- och sjukvården. I avhandlingen understryks även vikten av fortsatt forskning.

Katarina Plank, Lunds universitet, *Insikt och närvaro – akademiska kontemplerationer kring buddhism, meditation och mindfulness* (Göteborg: Makadam förlag, 2011), 324 s.

Under 1900-talet har stora förändringar skett i synen på buddhistisk meditation. Från att ha varit en övning som bara ägt rum på kloster och bland ett fåtal munkar, har meditation nu blivit något som både ordinarie lärare och lekmannalärare börjat lära ut till lekfolk. Meditation framställs som själva hjärtat i buddhistiska traditioner, och som det element som kan isoleras och tas ur sitt religiösa sammanhang för att sedan läras ut i en sekulär inramning. Därigenom har meditation kommit att bli det enskilt viktigaste bidraget från buddhistiska traditioner till de nya former av andlighet och religiositet som den svenska majoritetsbefolkningen kommer i kontakt med. Praktiken återfinns även i de terapiformer som numera erbjuds inom svensk sjukvård, där mindfulness-baserade terapier snabbt har ökat i popularitet de senaste åren. Planks avhandling undersöker på vilket sätt en religiös tradition förändras när den överförs till en ny kontext; hur den mottas och införlivas i sin nya kontext samt hur enskilda individer i Sverige uppfattar och använder sig av denna tradition. Undersökningen genomförs genom att belysa globaliseringen av en burmesisk metod för insiktsmeditation, *vipassana*, som numera även spåras i flera av de sekulära mindfulnessbaserade terapier som används i terapeutiska och medicinska sammanhang. Förutom att bidra till förståelsen av och för nya buddhistiska rörelser, buddhistisk meditation och religionsbyten i det nutida svenska samhället, vill studien medverka till en fördjupad kritisk diskussion kring mindfulness.

Simon Stjernholm, Lunds universitet, *Lovers of Muhammad* (Lund: Lunds universitet, 2011)

Avhandlingen *Lovers of Muhammad: A Study of Naqshbandi-Haqqani Sufis in the Twenty-First Century* visar hur en grupp nutida sufi-muslimer förhåller sig till bl. a. islams historia, samhället de lever i och europeisk politik rörande islam och muslimer under 2000-talet. Studien behandlar både individuella livsberättelser, publikationer, sociala sammanhang och politiska aktiviteter där sufism visas vara en levande och föränderlig form av muslimsk religiositet. Sufism beskrivs ibland som ”islamisk mystik” med fokus på individens personliga strävan efter självförbättring och kontakt med en gudomlig dimension, men olika sociala sammanhang är avgörande för hur sufier praktiserar islam.

Stjernholm behandlar de senaste tio årens utveckling inom Naqshbandi-Haqqani i London, som leds av den turkcypriotiske Shaykh Nazim (f. 1922). Avhandlingen undersöker hur aktiviteter och narrativ ger mening och identitet till deltagare i denna orden.

Agneta Lejdhamre, Uppsala universitet, *Psalm – kön – kyrka. Könsförståelse och kyrkosyn i Den svenska psalmboken och i Svenska kyrkans kyrkomöte*. (Skellefteå: Artos, 2011), 305 sid.

Utifrån avhandlingens övergripande syfte att klargöra könsförståelse och kyrkosyn i Den svenska psalmboken och i Svenska kyrkans kyrkomöte samt att utveckla en könsförståelse för det jämställda samhällets kyrka undersöks psalmtexternas könsförståelse ur såväl ett jämställdhets- som ett ecklesiologiskt perspektiv.

Könsförståelsen visas vara dikotom och värdediskriminerande till mäns fördel. Det som konnoterar *man* framställer människan i gemen. I språket blir Gud en man och mannen gudomlig. Det som konnoterar *kvinnor* framställer henne som underordnad relationsperson. Könsförståelsen framstår i skarp motsättning till samhällelig jämställdhetsdiskurs.

Den asymmetriska könsförståelsen slår igenom även i psalmtexternas kyrkosyn. Kopplingen mellan psalmtext, kön och kyrkosyn i Svenska kyrkans kyrkomöte kännetecknas såväl av könsblindhet som av klar brist på problemmedvetenhet vad gäller ett mansdominerat språk. Genom teorin om symboliskt universum visas att det ensidigt manligt könade språket för Gud har kunskapsteoretiska implikationer. Sist ges förslag på ett språk utan dikotom och värdediskriminerande könsförståelse. Detta utmärks av att kvinna och man presenteras så att könsstereotyper utmanas och av att orden för Gud konnoterar såväl kvinna som man, även här utan könsstereotyper.